

Wsparcie ucznia zdolnego doświadczającego trudności w uczeniu się i przystosowaniu

Materiały edukacyjne

Oprac. Dr Wiesław Poleszak

(Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie,

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

Wsparcie ucznia zdolnego

Na wstępie warto pochylić się nad zdefiniowaniem podstawowych pojęć, na których skupiają się poniższe materiały. Opracowanie dotyczy wsparcia ucznia zdolnego. Pojęcie ucznia zdolnego zdefiniowano w innej części materiałów. Do wyjaśnienia pozostaje czym jest wsparcie, ale także zwrócenie uwagi na to czym ono nie powinno być – na podstawowe błędy w ramach pracy z uczniem zdolnym. Wsparcie jest specyficzną interwencją w rozwój lub doświadczane, przez ucznia zdolnego, problemy. Interwencja ta ma uzasadnienie jedynie wtedy, kiedy pojawia się zagrożenie dla prawidłowego rozwoju, w którejkolwiek ze sfer życia.

Istotą tak rozumianego wsparcia jest stworzenie warunków uczniowi aby samodzielnie poradził sobie z napotkanymi trudnościami. W ten sposób buduje on osobistą siłę, która wynika z nabywanych kompetencji osobistych i społecznych oraz poczucia sprawczości. Te elementy stanowią podstawę do spostrzegania siebie w kontekście swojej wartości. Z kolei, pozbawianie go takich możliwości prowadzić będzie do zaburzeń rozwojowych.

Adresatem tego procesu jest osoba ucznia, ujmowana jako całość – ze swoim potencjałem, potrzebami osobistymi ale i potrzebami rozwojowymi. Jak podkreśla Gałdowa (1990) należy rozróżnić pojęcia osoby i osobowości. Osobą się jest, a osobowość się ma. Osobowość się nabywa i kształtuje w przebiegu życia i jest to cecha osoby. Rozwój osobowy to urzeczywistnianie (spełnianie) bytu osobowego, tkwiących w nim immanentnych możliwości, poprzez spełnianie aktów szczególnego rodzaju. Z kolei rozwój osobowości to

szereg zmian w zakresie komponentów psychologicznych, ich nabywanie, eliminowanie lub modyfikowanie pod wpływem czynników wewnętrznych (np. potrzeb czy obrazu siebie) oraz czynników zewnętrznych (społecznych czy kulturowych).

Rozwój osobowy realizuje się poprzez realizację zadań rozwojowych. Havighurst (za Drwal 1993, str. 16) definiuje zadanie rozwojowe jako „zadanie, które pojawia się w pewnym okresie życia jednostki i którego pomyślna realizacja daje jej poczucie zadowolenia z życia, co jest warunkiem pomyślnej realizacji następnych zadań, zaś niepowodzenie w jego realizacji prowadzi do poczucia dezaprobaty ze strony otoczenia i do trudności w realizacji następnych zadań”.

Powyższe rozważania nabierają znaczenia w kontekście najczęściej popełnianych błędów w pracy z dzieckiem zdolnym. Należą do nich:

- 1) Stymulowanie jedynie sfery, w której dziecko jest uzdolnione. Prowadzi to dysharmonii rozwojowej, a w jej konsekwencji do szeregu problemów intrapsychicznych i interpersonalnych ucznia. Obrazowo można przedstawić to w postaci sytuacji, gdyby jedna noga rosła nam dwa razy szybciej niż druga. Nie byłoby to zjawisko komfortowe dla jakości całego naszego życia, pomimo, że tak długa kończyna mogłaby się okazać pożyteczna w wielu sytuacjach.
- 2) Przecenianie poziomu rozwoju ucznia zdolnego. Mowa tutaj, nie tyle o nieprawidłowej diagnozie uzdolnień, ile o błędnej percepcji dziecka uzdolnionego. Dokonuje się tutaj rodzaj przeniesienia pozytywnej oceny w dominującej sferze funkcjonowania ucznia na inne sfery, które są o wiele słabiej rozwinięte, a czasem zaburzone. Przykładowo refleksyjny i sprawny intelektualnie uczeń wydaje się nam dojrzały niż w rzeczywistości jest. Wydaje się nam, że poradzi sobie z każdą trudnością, bo jest elokwentny i sprawny zadaniowo. Jednakże w grupie rówieśniczej potrzebne są mu zupełnie inne kompetencje, których może nie posiadać, lub mieć je zbyt słabo rozwinięte.
- 3) Pomijanie trudności rozwojowych w innych sferach. Wielu nauczycieli i wychowawców koncentruje się głównie na uzdolnieniach, bo przez swoją wyjątkowość przyciągają uwagę. Zwłaszcza, że wielu uczniów kompensuje sobie uzdolnieniami swoje trudności w realizacji zadań rozwojowych.

- 4) Instrumentalne traktowanie uzdolnień ucznia. Wielu specjalistów szkolnych traktuje ucznia jedynie selektywnie. Korzysta z uzdolnień ucznia, gdyż podnosi on średnie wyniki klasy, czy odnosi sukcesy na olimpiadzie przedmiotowej, ale nie bierze odpowiedzialności za rozwój pozostałych sfer życia.
- 5) Koncentracja na zachowaniach dysfunkcjonalnych, przez co uwadze umyka ich przystosowawcza rola. Wielu uczniów zdolnych wykorzystuje swoje uzdolnienia do zwrócenia uwagi na nie zaspokojone potrzeby z innych sfer życia. Przez to stają się trudni w kontaktach lub sprawiają problemy swoimi zachowaniami. Mogą łamać normy życia szkolnego lub społecznego. Łatwo skoncentrować się na tych negatywnych, niedojrzałych zachowaniach pomijając ich głębszy cel i przystosowawczą rolę.
- 6) Lęk przed niekompetencją w pomaganiu. Wyraża się ona przekonaniem, że nauczyciel czy wychowawca nie jest wystarczająco przygotowany do pracy z takim uczniem. Stąd, nie podejmują się interwencji w trudnościach dziecka, które dostrzegają. Wielu nauczycielom wydaje się, że to zadanie dla pedagoga lub psychologa. Warto jednak pamiętać, że mowa tu o zadaniach wychowawczych, a nie o zaburzeniach. Do pracy wychowawczej mają nas przygotować studia lub profesjonalne szkolenia.

Wyżej wymienione błędy w pracy z uczniem zdolnym nie wynikają jedynie ze specyfiki funkcjonowania takiej osoby. W wielu wypadkach ich przyczyna tkwi w sposobie funkcjonowania samego nauczyciela. W tym na ile rozumie specyfikę funkcjonowania ucznia zdolnego, na ile dostrzega kontekst rozwojowy i koncentruje się na osobie, a nie jedynie jej wybranych właściwościach.

Osoba wspierającego

Do tak spostrzeganego wsparcia potrzebne jest szereg specyficznych cech osobistych, które pozwalają skutecznie pełnić tę rolę. Ktoś, kto wspiera sam musi dysponować siłą i stabilnością. Brammer (1984) wskazuje na sześć istotnych cech osobistych, które wpływają na efektywność oddziaływań wspierających. Należą do nich:

1) Świadomość siebie i swojego systemu wartości.

Wspomagający powinien znać odpowiedź na pytanie - "kim jest" i "co jest dla niego ważne". Świadomość ta pozwoli mu być uczciwym, etycznym w zaspakajaniu swoich potrzeb i czytelnym dla wspomaganego. Pozwoli mu to uniknąć niebezpieczeństwa projektowania własnych cech i wartości na innych oraz patrzenia oceniająco.

2) Doświadczenie przeżywanych uczuć.

Każdemu działaniu towarzyszą emocje i uczucia. Świadomość ich daje możliwość otwartego i wrażliwego kontaktu ze wspomaganym. Jednocześnie eliminuje ryzyko generalizacji i stosowanie niedojrzałych mechanizmów obronnych w pracy z drugim człowiekiem.

3) Modelowanie zachowań.

Każdy wychowawca, niezależnie czy tego chce czy nie, jest żywym przykładem różnych zachowań dla osób, z którymi pracuje. Jest modelem, z którego uczniowie czerpią style konstruktywnych zachowań, jak i sposoby rozwiązywania problemów.

4) Żywe zainteresowanie ludźmi i problemami społecznymi.

Umożliwia odpowiedź na dwa istotne pytania "po co pomagam?". Czy są to motywy altruistyczne i prospołeczne? Ponadto cecha ta prowadzi do zbierania informacji o funkcjonowaniu człowieka.

5) Zasady etyczne.

Należą do nich zarówno czytelne normy moralne, społeczne jak i jasny kodeks etyki zawodowej.

6) Poczucie odpowiedzialności.

Ta cecha obejmuje zarówno odpowiedzialność za siebie i swoje działanie jak i za to co dzieje się ze wspomaganym. Odpowiedzialny profesjonalista czuwa nad wspomaganym od momentu zawiązania kontraktu aż do chwili gdy ten radzi sobie sam w społeczeństwie lub przejmie go inny specjalista.

Innym ważnym wymiarem indywidualnej teorii wspomagania rozwoju jest dostosowanie swojej propozycji pomocy do odbiorcy tego procesu w tym wypadku ucznia. Adekwatność oferowanej pomocy w stosunku do potrzeb wspomaganego zadecyduje o jej jakości.

Aby uczeń mógł maksymalnie korzystać z procesu wspierania rozwoju muszą być spełnione określone warunki. Rogers (1991) wskazuje na trzy z nich:

1) Autentyczność (kongruencja) wspomagającego.

Ułatwia jasną i dokładną komunikację. Zapewnia "czytelność" wzajemnych oczekiwań. Taka zgodność samego ze sobą umożliwia także dawanie informacji zwrotnych z poziomu przeżywanych uczuć oraz doznań płynących z organizmu.

2) Pełna akceptacja i bezwarunkowe pozytywne nastawienie wobec wspomaganego.

Ten warunek daje szansę branie człowieka takim jakim jest, bez żadnych zastrzeżeń, co tworzy atmosferę zaufania i otwartości. W ten sposób wspomagający komunikuje troskę osobie, z którą pracuje. Podkreśla jego indywidualność i szacunek do niego.

3) Empatia wspomagającego.

Rozumiana jako zdolność do wnikliwego i wrażliwego zrozumienia świata przeżyć ucznia. Skuteczność rozumienia empatycznego wspomagającego ujawnia się w momencie kiedy wspomagany może uzyskać informacje o sobie do usprawnienia swego funkcjonowania. Postawa empatii w procesie wspomagania zajmuje kontinuum od sytuacji kiedy wspomagający mniej widzi niż komunikuje mu wspomagany aż po sytuację odwrotną kiedy to wspomagający "wyprzedza o pół kroku" wspomaganego w nazywaniu jego odczuć. Jest to pięciostopniowy proces.

Brammer (1984) poza wyżej wymienionymi warunkami podaje jeszcze dwa. Są to:

1) ciepło i opiekuńczość wspomagającego.

Warunek ten pozwala osobie wspomaganej poczuć głębokie zainteresowanie wspomagającego oparte na emocjonalnych komunikatach w postaci gestów, mimiki czy innych sygnałach niewerbalnych i werbalnych.

2) otwartość wspomagającego.

W kontakcie pomocnym niezmiernie ważnym jest zaufanie współpracujących stron. Osiąga się je w wyniku wzajemnej otwartości, zgodnie z zasadą, iż otwartość budzi otwartość. Bez tego warunku trudno jest wychowankowi odkryć swoje słabe strony.

Wyżej analizowany proces wspomagania rozwoju dziecka decyduje o tym na ile wychowawca jest w stanie odczytać potrzeby ucznia, i na ile tworzy warunki do komunikowania tych potrzeb przez wspomaganego.

Potrzeby ucznia zdolnego

Wsparcie ucznia uzdolnionego doświadczającego trudności w uczeniu się i przystosowaniu zależy od jego profilu funkcjonowania. Betts i Neihart (1988) wyróżnili sześć typów zachowań ucznia zdolnego:

1. TYP 1: „Odnoszący sukcesy”
2. TYP 2: „Buntownik”
3. TYP 3: „Ukrywający uzdolnienia”
4. TYP 4: „Odrzucony”
5. TYP 5: „Podwójnie wyjątkowi”
6. TYP 6: „Autonomiczni”

Wyróżnione typy oparte są na analizie potrzeb, cech, zachowań dzieci uzdolnionych (Betts, Neihart, 1988). Podział nie powinien służyć kategoryzacji dzieci i nadawaniu etykiet, gdyż funkcjonowanie dziecka ulega ciągłym zmianom. Podział ma za zadanie uwrażliwić na możliwe formy funkcjonowania dzieci zdolnych i tym samym ułatwić ich wspieranie i oferowaną im pomoc.

TYP 1: „Odnoszący sukces”

Bardzo dobrze odczytujący i realizujący wymagania otoczenia: nauczycieli, rodziców, opiekunów, systemu szkolnego. Sprawnie realizujący stawiane mu z zewnątrz wymagania i tym samym odnoszący widoczny sukces. Takie dziecko bardzo szybko dostrzega, co jest ważne dla dorosłych z jego otoczenia (rodziców i nauczycieli) i co sprawia im największą radość. Skoro, ważne dla niej osoby cieszą się z uzyskiwanych przez nie wyników w nauce, a jemu przychodzi to z łatwością, koncentruje się na rozwijaniu takiego zachowania. W ten sposób odkrywa, że jest to dobry sposób na zaspokojenie potrzeb w relacjach z dorosłymi.

Są to dzieci wysoce przystosowane, ale o niskiej autonomii, niskiej kreatywności, czerpiące zadowolenie z zewnętrznych pochwał, dzieci zależne, które nie realizują własnych zainteresowań i pasji ale wymagania otoczenia. Można zaryzykować stwierdzenie, że zatrzymują się na poziomie zewnętrznej motywacji. Uzdolnienia nie są ważne same w sobie, ale stanowią środek na budowanie relacji z otoczeniem, a zwłaszcza z ważnymi dorosłymi. Pozostawienie ich w takim stanie prowadzi do zaburzeń w rozwoju zdolności, które można poznać po wielu objawach.

„Odnoszący sukces” – objawy:

- Znudzenie,
- Zależność,
- Wysokie napięcie,
- Poczucie winy w sytuacji porażki,
- Motywacja zewnętrzna,
- Wysoka odpowiedzialność,
- Lekceważący stosunek do własnych uczuć i emocji,
- Wysoki samokrytycyzm,

- Perfekcjonizm,
- Poszukujący pochwał od osób znaczących,
- Unikający ryzyka,
- Konformistyczny.

Nasilenie się takich objawów, bez wsparcia ze strony specjalistów szkolnych może prowadzić do nadmiernego nasilenia stresu, nad którym uczeń traci kontrolę. W skrajnych postaciach, nawet do zachowań nerwicowych.

Uczeń zdolny „odnoszący sukces” – kierunek wsparcia:

- Kształtowanie niezależności,
- Warunki do podejmowania własnych wyborów,
- Czas i warunki do realizacji osobistych zainteresowań,
- Wspieranie w radzeniu sobie z ryzykowanymi sytuacjami,
- Urozmaicony i różnorodny program nauczania,
- Wspieranie w nawiązywaniu relacji z rówieśnikami,
- Zachęcanie do samodzielnego zgłębiania nauczanych tematów,
- Oferta doradztwa edukacyjnego i zawodowego

Zasadniczym kierunkiem działań rozwojowych w pracy z dzieckiem o tym typie funkcjonowania jest pobudzanie samodzielności, budowanie motywacji wewnętrznej w pracy zadaniowej i poszukiwaniu pasji w realizacji uzdolnień.

TYP 2: „Buntownik”

Charakteryzuje go rozbieżność zachowań. Z jednej strony typowa dla niego jest wysoka kreatywność, twórczość (typowe dla uzdolnień) ale jednocześnie trudności w zachowaniu - brak taktu, sarkazm, brak pokory, nonkonformizm, bunt wobec autorytetów i osób znaczących. W efekcie rzadko są nagradzani i wyróżniani w szkole. Mając świadomość swojego potencjału, czują się niedocenieni i niesprawiedliwie potraktowani, co z kolei

prowadzi do buntowniczych postaw. W ten sposób domyka się błędne koło negatywnych zachowań.

Stąd też, podstawowe problem w funkcjonowaniu uczniów zdolnych o tym typie zachowań to zaniżona samoocena ze względu na brak doceniania wyjątkowej twórczości, spontaniczności i talentów. Wydaje się to nieco absurdalne, przy ich poziomie uzdolnień, ale to niezaspokojone potrzeby popychają człowieka do działania. W tym przypadku poszukiwanie realizacji potrzeb prowadzi do zachowań nieakceptowanych - dysfunkcyjnych. Dysfunkcyjnych, gdyż ukierunkowane są one na uzyskanie konkretnych zysków, a więc pełniących określoną rolę dla młodego człowieka.

„Buntownik” – objawy

Do typowych zachowań ucznia zdolnego należą:

- Uczucie znudzenia,
- Frustracja,
- Zaniżona samoocena,
- Niecierpliwość,
- Nastawienie obronne,
- Wysoka wrażliwość,
- Niepewność w sytuacjach społecznych,
- Tendencja do poprawiania innych,
- Kwestionowanie zasad i norm,
- Bezpośredniość,
- Zmienność nastroju,
- Niska samokontrola,
- Kreatywność,
- Silnie broni własnych przekonań,
- Ma tendencję do rywalizacji.

W powyższej liście dostrzegalna jest niestabilność emocjonalna, najprawdopodobniej związana z dynamiką niezaspokojonych potrzeb oraz próba budowania swojej pozycji na atutach związanych z uzdolnieniami.

„Buntownik” – kierunek wsparcia

W pracy z takim uczniem musimy uwzględnić przyczynę zachowań dysfunkcyjnych i dokonać ich głębszej charakterystyki. Kluczem do wsparcia takiego ucznia jest nawiązanie z nim pozytywnej relacji, wykorzystując jego atuty i pomóc mu w nabyciu konstruktywnych sposobów zaspakajania potrzeb. Wobec powyższego podstawowe kierunki pracy to:

- Obdarzanie zrozumieniem i akceptacją,
- Przyjmowanie tendencji do dyskusji i obrony swojego zdania,
- Nauka rozwiązywania konfliktów,
- Przyporządkowanie do nauczyciela – przewodnika i mistrza (modelowanie),
- Rozwój kompetencji społecznych,
- Bezpośrednia komunikacja,
- Warunki do ujawniania emocji,
- Stosowanie kontraktów w ustalaniu zasad i celów pracy.

TYP 3: „Ukrywający uzdolnienia”

„Ukrywający uzdolnienia” to typ ucznia, który mocno koncentruje się na realizowaniu potrzeb rozwojowych, a konkretnie szuka akceptacji w grupie rówieśniczej. W wyniku wysokiej frustracji potrzeb społecznych i przynależności do grupy, dzieci te ukrywają swoje uzdolnienia aby móc nawiązać kontakt z rówieśnikami. Odrzucają zatem propozycje współpracy z nauczycielami, gdyż boją się utraty zainteresowania grupy rówieśniczej. Czasami nawet, prowokują konflikt z nauczycielem próbując przypodobać się rówieśnikom. Przy tym wszystkim doświadczają wiele złości, frustracji, napięcia, a ich potrzeby i działania

są zmienne. Wynika to z rezygnacji z siebie i swoich mocnych stron i poszukiwania akceptacji u rówieśników.

„Ukrywający uzdolnienia” – objawy

Ucznia o takim typie zachowań charakteryzuje:

- Niepewność,
- Uleganie presji,
- Zmieszanie,
- Poczucie winy,
- Niskie poczucie bezpieczeństwa,
- Skrywający własne uczucia i emocje,
- Zaprzecza własnych zdolnościom,
- Unika wyzwań,
- Dąży do przynależności do różnych grup rówieśniczych,
- Trudno mu utrzymywać długotrwałe relacje z rówieśnikami.

Taki typ zachowań w dłuższej perspektywie może zaowocować budowaniem niskiego poczucia wartości i problemami z własną autonomią.

„Ukrywający uzdolnienia” – kierunek wsparcia

Stąd też, we wsparciu należy się skoncentrować na:

- Uczeniu młodych ludzi akceptacji własnych potrzeb,
- Oferowaniu wsparcia w planowaniu kariery edukacyjnej i rozpoznawaniu zasobów,
- Zachęcaniu do nawiązywania relacji z rówieśnikami opartych na równości,
- Dostarczaniu modeli i wzorców osobowych,
- Warunki do wolnego i niezależnego podejmowania wyborów,
- Pomocy w poznaniu siebie i własnych zasobów,
- Informowaniu o możliwościach alternatywnych form edukacji i rozwoju.

TYP 4: „Odrzucony”

Uczeń zdolny reprezentujący typ „odrzucony” to taki, który ma poczucie niedocenienia, frustracji i niezrealizowania. Jego wyjątkowe potrzeby związane z uzdolnień nie znalazły zrozumienia. Najczęściej dzieje się tak z powodu nie rozpoznania uzdolnień lub nie dostosowania poziomu wymagań. Zgodnie z prawami motywacji, dla prawidłowego angażowania się w zadania szkolne potrzebny jest odpowiedni poziom trudności materiału, tak aby był on wyzwaniem dla ucznia. Stąd, też konieczne jest opracowywanie adekwatnego do możliwości ucznia indywidualnego programu nauczania. Efektem trudności w przystosowaniu się takich uczniów jest brak zaufania, nastawiają się obronnie, złość. Wobec czego wymagają wsparcia od osoby, z którą zbudują głębszą relację, której ufają. Tylko taki wychowawca jest w stanie ich poprowadzić i dać wsparcie w trudnościach rozwojowych.

„Odrzucony” – objawy

U podstaw objawów dostrzegalnych na poziomie szkolnych zachowań leży poczucie niedocenienia, stąd tak wiele ambiwalentnych reakcji emocjonalnych i zachowań obronnych. Najważniejsze z nich to:

- Podważanie norm,
- Złość,
- Nastrój depresyjny,
- Wybuchowość,
- Niska samowiedza,
- Obronność,
- Zmienność zaangażowania,
- Niekonsekwencja w pracy,
- Pozostawanie na uboczu,
- Kreatywny, ale wykorzystujący tę zdolność niekonstruktywnie,
- Krytyczny wobec innych i wobec siebie,
- Działa poniżej swoich możliwości.

Taki repertuar zachowań prowadzi do zamykania się we własnym świecie, szukanie osób podobnych do siebie i izolowania się od otoczenia. Często przybiera to formę przyjęcia bardzo osobliwego hobby.

„Odrzucony” – kierunek wsparcia

Wsparcie, którego potrzebuje uzdolniony uczeń o typie „odrzucony” to nawiązanie kontaktu z osobą dla niego znaczącą, która będzie pewnego rodzaju tutorem. Do podstawowych jego zadań należeć będzie:

- Wsparcie i doradztwo, także na rzecz rodziny,
- Diagnoza umiejętności i barier,
- Angażowanie w grupy wsparcia,
- Dostosowanie form pracy i nauki,
- Modelowanie zachowań,
- Warunki do ujawniania alternatywnych zdolności, zainteresowań.

TYP 5: „Podwójnie wyjątkowi”

Ich wyjątkowość definiuje nie tylko wysoki poziom uzdolnień ale również obecność trudności w nauce lub w zakresie przystosowania. Trudności te nie są skutkiem wyjątkowych uzdolnień, ale pojawiają się niejako równolegle. Program nauczania odpowiada zaś tylko na uzdolnienia, nie bierze pod uwagę przejawianych trudności. Z czasem trudności zachowania biorą górę w percepcji takiego ucznia i zaczyna funkcjonować w oczach nauczycieli jako dziecko trudne. Im więcej porażek wychowawczych, tym mniej dostrzegalne są jego uzdolnienia. „Podwójnie wyjątkowi” to jedna z grup uczniów, u której najtrudniej rozpoznać uzdolnienia. Wymaga to, z jednej strony dużego zaangażowania nauczyciela, a z drugiej dużej wiedzy i doświadczenia. Najczęściej na uzdolnienia wskazuje się poprzez bardzo dobre wyniki w nauce. W tym przypadku będą one zniekształcone poprzez specyficzne trudności np. w czytaniu lub pisaniu.

„Podwójnie wyjątkowi” – objawy

Po czym poznać takich uczniów? Po tym, że są oni nieprzewidywalni w uzyskiwanych wynikach. Ta niestabilność w nauce nie jest wynikiem nieuporządkowania lecz specyficznych trudności. Najczęściej pojawiające się objawy to:

- Bezradność,
- Frustracje,
- Zaniżona samoocena,
- Niska samoświadomość,
- Uczucie złości,
- Niekonsekwencja w pracy,
- Działa poniżej możliwości i uzdolnień,
- Może mieć tendencję do zachowań dysfunkcyjnych.

„Podwójnie wyjątkowi” – kierunek wsparcia:

- Rozpoznanie i diagnoza uzdolnień,
- Stawianie dostosowanych wyzwań,
- Zachęcanie i wsparcie w podejmowaniu ryzyka,
- Oferta wsparcia dla rodziny,
- Informowanie innych nauczycieli o trudnościach dziecka,
- Rozpoznawanie potrzeb i wsparcie w ich realizacji,
- Alternatywne i dostosowane formy nauki,
- Wspieranie w nawiązywaniu relacji rówieśniczych,
- Oferta indywidualnego wsparcia.

TYP 6: „Autonomiczni”

Szósty typ zachowań ucznia zdolnego to typ pożądany i rzadko występujący. To uczeń uzdolniony, który nie tyle jest bardzo dobrze przystosowany do „systemu i programu” ale

potrafi korzystać z istniejących warunków, aby realizować swoje zainteresowania, pragnienia, cele. Jest to osoba o wewnętrznym poczuciu kontroli, ufająca sobie, respektując i spełniająca wymagania innych i jednocześnie realizująca siebie. Mają warunki do wyrażania swoich potrzeb, obaw, oczekiwań, otrzymują stosowne wsparcie.

„Autonomiczni” – objawy:

- Pewny siebie,
- Akceptujący siebie i innych,
- Entuzjasta,
- Akceptowany przez innych,
- Wspierany,
- Zmotywowany do nauki,
- Akceptujący porażki,
- Motywacja wewnętrzna,
- Społecznie kompetentny,
- Niezależny,
- Ustala sobie cele,
- Wyraża swoje pasje,
- Przestrzega zasad,
- Zdolny do podejmowania ryzyka.

„Autonomiczni” – kierunek wsparcia:

- Reprezentowanie na terenie szkoły,
- Dostarczanie ofert i wyzwań odpowiadających pasjom,
- Wspieranie w utrzymywaniu relacji rówieśniczych,
- Wspieranie w budowaniu relacji z rodzicami,

- Zapewnianie możliwości realizacji pasji, dogłębnego poznania tematu bez narzucania ograniczeń czasowych,
- Pomoc w planowaniu własnego rozwoju i edukacji,
- Urozmaicenie programu nauczania,
- Dostarczanie wzorca i modeli.